

Buitenspelen, de wereld die van kinderen hoort te zijn

We hebben net kerstvakantie gehad. Toch start ik met een zomervakantieverhaal, want ik ben van mening dat dit verhaal exemplarisch is voor hetgeen op veel vakantiebestemmingen plaatsgevonden heeft. Heel veel kerstreizen gaan ook naar zonbestemmingen. Het geldt dan ook als voorbeeld van hoe de meeste ouders, in dit geval vaders, goedwillend een bijdrage willen leveren aan de spelontwikkeling van hun kind(eren).

Door: Jorg Radstake

De betrokkenheid van ouders is natuurlijk lovend en draagt natuurlijk bij, maar bij een (na de vakantie) dreigend tijdgebrek zullen kinderen zelf in staat moeten zijn te spelen. Alle schoolgaande jeugd moet in hun onderwijstijd al zoveel (leren)! Mogen ze nu niet hun eigen spel ontwikkelen en daarbij de standaard regels van het spel loslaten? Zonder toezicht van volwassen beïnvloeders neemt het buitenspelen van kinderen een belangrijke plaats in bij de ontwikkeling van ieder jong individu.

zonovergoten voorbeeld

Zomaar een zonnige dag en de ligstoelen bij het zwembad zijn al in alle vroegte helemaal met handdoeken bedekt. Ieder gezelschap z'n 'eigen' territorium. Alle, bij het zwembad gemaakte vakantiefoto's, beschikken over nagenoeg dezelfde achtergrond. Alleen na de wisseldagen hebben de 'blanke' nieuwkomers de 'vaste' plekjes van de vertrekkers ingenomen en ontstaat er tijdelijk een afwijkend beeld. In de loop van de ochtend wordt dit stilleven doorbroken met het kriskras door elkaar bewegen van families. Kinderen nemen veelal het eerste initiatief om met papa in het water te gaan, die gewillig aan dit verzoek voldoet. Eenmaal in het water wordt het initiatief in het spel overgenomen en bepaalt vader de regels van het spel. Op aangooien van zoon- en/of dochterlief wordt papa in staat gesteld zijn Van der Sar-duik te showen. Als uiteindelijk de rollen ook nog even omgedraaid worden, worden alle (voor vader geldende) regels tot standaard gemaakt. Zo hoort het en niet anders!

een generatiekloof?

Je hoeft niet eens zo oud te zijn om de ontwikkelingen in de laatste twee decennia te kunnen plaatsen ten opzichte van de afname van het buitenspelen. Want je kunt je aan de hand hiervan terecht of onterecht afvragen hoe het in vredesnaam mogelijk is dat wij (ik

behoor inmiddels ook tot de groep dertigers) ons met buitenspelen hebben kunnen vermaken. Volgens de theorieën van de huidige generatie kinderen, politici, bekende Nederlanders en producenten zouden we toch al lang verveeld moeten zijn. Wij hadden immers géén playstation, nintendo, X-box, 64 televisiezenders, dvd, eigen platte televisie, computer of draadloos internet met MSN en Hyves. Wij speelden heel veel buiten met onze vrienden! Ook kregen wij géén Cruyff-courts, half-pipe of Richard Krajicek-playgrounds in de wijk. Wij maakten gebruik van de minimale accommodatie; speelden in het plantsoen, op straat of op het veldje van de plaatselijke voetbalvereniging! Als we het oneens waren, scholden we elkaar eens flink uit om vervolgens met andere regels verder te spelen. Op een verjaardagsfeestje lieten we ons niet vermaken door een mevrouw van de McDonalds. We gingen gewoon met de picknickmand het bos in, namen een bal mee en vergaten tussendoor vaak zelfs nog de meegebrachte lekkernijen op te eten. Pedagogisch verantwoord speelgoed maakten we zelf; met stokken sloegen we naar ballen, we bouwden zeepkisten en merkten pas onderaan de berg dat we de rem vergeten waren. Wij hadden vrijheid, mislukkingen, eigen succes en verantwoordelijkheid. Wij hebben moeten leren daarmee om te gaan. Dat heeft ervoor gezorgd dat onze generatie veel mensen voortgebracht heeft die problemen op kunnen lossen, innovatief bezig zijn, daarbij risico durven nemen en instaan voor de gevolgen. Natuurlijk ben ik met bovenstaande op zoek gegaan naar het (absolute) contrast en geldt het niet voor iedereen.

Maar ... kunnen we het waardevolle van toen aan de kinderen van nu ook meegeven?

buitenspelen bevorderen is een noodzaak

In de media valt regelmatig te lezen dat de huidige generatie kinderen steeds dikker wordt, te weinig beweegt en amper meer buiten speelt. Vanuit diverse onderzoeken blijkt echter dat buitenspelen een positieve invloed heeft op de ontwikkelingen van het kind. Zo prikkelt het de fantasie, is het goed voor het opdoen van sociale vaardigheden, het stimuleert de motoriek en is de buitenlucht bevorderlijk voor de gezondheid. Het is dus zelfs van eminent belang dat kinderen buitenspelen en (bij voorkeur) samen met andere kinderen bewegingsactiviteiten spelen!

speelruimte

Het is dus duidelijk dat er iets moet gebeuren en er zit ook wel beweging in. Zo is de actie 'Ik wil buitenspelen' erop gericht speelplekken te realiseren voor de 500.000 kinderen in Nederland die niet of nauwelijks veilig buiten kunnen spelen. Dat kinderen niet buitenspelen heeft niet alleen de technologische revolutie als oorzaak, maar er is in de meeste plaatsen ook te weinig ruimte beschikbaar waar kinderen veilig buiten kunnen spelen. Volgens de 3%-norm van het VROM moeten er nog zo'n 27.000 voetbalvelden aan speelruimte bij komen. Stichting Jantje Beton, die opkomt voor

de speelkansen van kinderen in Nederland, participeert in deze actie. Voor een goed initiatief (bijv. realisatie van een speeltoestel in de wijk) kun je zelfs een bijdrage van deze stichting ontvangen. Natuurlijk is het belangrijk dat kinderen over een veilige en verantwoorde locatie beschikken, maar dat is mijn inziens niet voldoende om het buitenspelen te bevorderen. Ook zullen zij met een breed scala van bewegingsactiviteiten, die in het buitenspelen gedaan kunnen worden, kennis moeten maken. Hierbij kunnen wij ons als beïnvloeders op het gebied van bewegen mee (gaan) bemoeien. Dit was onder andere de aanleiding om afgelopen cursusjaar ('07/'08) samen met een drietal studenten met dit onderwerp aan de slag te gaan en op een tweetal studiedagen een workshop te verzorgen, waarmee groepsleerkrachten handvatten krijgen invulling te geven aan het buitenspelen van de (school)kinderen. Het vervolg van dit artikel is een weergave van de uitkomsten van onze pilot.

waar moeten de activiteiten aan voldoen?

Veel activiteiten, die buiten gespeeld worden, gaan van kind op kind en van generatie op generatie over. In gesprekken met ouderen (in ons geval groepsleerkrachten) ontstaat vaak een glinstering in de ogen als we hun vragen terug te denken aan de tijd dat ze samen met vriendjes en vriendinnetjes buiten speelden. Een prachtig mooie en gezellige tijd! Tussen de verschillende leeftijdsgroepen merken we echter dat de activiteiten wel aangepast zijn. Door het, aan de hand van een gemeenschappelijk kader (zie bijlage 1), terugblikken op deze jeugdherinneringen komen we erachter dat naast de naam ook vaak de regels van het spel veranderd zijn. Maar met net zoveel beleving wordt nog steeds deelgenomen aan de activiteiten van vroeger (zie bijlage 2).

	Waar deed je dat? Wat had je daarbij allemaal aan materialen nodig?
	Wat was je bedoeling van de activiteit?
	Met welke, samen afgesproken, regels werd er gespeeld?

Bijlage 1: jeugdherinneringen als startpunten – het gemeenschappelijk kader

Kinderen in een wijk in Rotterdam

Groepsleerkrachten tijdens de workshop 'Samen kindvriendelijk buitenspelen' op de landelijke studiedag van 't Web i.s.m. Beweging Samen Regelen (vrijdag 30 mei te Zwolle)

Activiteit: Tik 'm erdoor

Activiteit: Slingertikkertje

Activiteit: "Stand in de mand en de bal is voor"

Bijlage 2: buitenspelen door jong en oud

Binnen het (verplichte) bewegingsonderwijs weten we als (vak)leerkracht meestal wel wat geschikte activiteiten zijn. Binnen het buitenspelen kunnen we eigenlijk zeggen dat alle activiteiten, die door de kinderen zelf 'bedacht' zijn, geschikt zijn. Het buitenspelen zie ik namelijk als afgebakend terrein van kinderen, waarbij wij onze kennis alleen op verzoek van hen (dus vraaggestuurd) mogen inbrengen. Eigenlijk zouden we dus alleen het proces van het 'bedenken van activiteiten' zélf moeten begeleiden. Een enorme kennis aan bewegingsactiviteiten is hierbij niet of nauwelijks noodzakelijk en kan dus ook door bijvoorbeeld een groepsleerkracht geschieden. Bij de procesbegeleiding kunnen we de oproepbaar en uitbouwbaarheid als leidende begrippen nemen. Zo stel ik (op dit moment) dat onder oproepbaarheid de volgende punten, die er onder andere voor zorgen dat het spelprobleem oproepbaar is (en dus opgelost kan worden) noodzakelijk zijn:

- het moet aansluiten bij het belevingsaspect van de kinderen (startend bij leeft' t)
- de activiteit moet laagdrempelig zijn: qua accommodatie, materiaal, locatie, etc. (niet teveel voorwaarden, die als barrière kunnen fungeren)
- aan de activiteit kan door een breed 'publiek' kinderen deelgenomen worden: verschillende leeftijden, meerdere (beweeg)niveaus samen, etc. (zelfs eventueel met aangepaste regels)
- en kan zonder begeleiding van 'deskundige' gespeeld worden: ouder, vak- en/of groepsleerkracht, overblijfmoeder, gastouder, etc.

Daarnaast blijken voornamelijk die activiteiten bij buitenspelen geschikt, die in de evolutie ervan steeds aangepast en uitgebouwd konden worden.

Voor de uitbouwbaarheid van activiteiten dient voldaan te worden aan de volgende punten:

- start met een relatief open opdracht/spelbedoeling -> vrijheid bij kinderen laten, die voor een eigen invulling ervan zorgen (er zijn meerdere wegen, die naar Rome leiden)
- vul dit aan met alleen die spelspecifieke regels, die noodzakelijk zijn de activiteit in de eenvoudigste vorm te kunnen spelen (de basisregels).

welke activiteiten zijn dus geschikt?

FOTO: INTERNET

Foto 1: schommelen

Natuurlijk kunnen alle domeinen (atletiek, bewegen & muziek, turnen, etc.) vanuit de lessen bewegingsonderwijs een plek innemen bij het buitenspelen van kinderen. Zo is het natuurlijk mogelijk om op een eenvoudige en goedkope wijze een schommelplek te creëren, waarbij kinderen zelf (en vraaggestuurd) op zoek kunnen gaan naar onder andere de principes van het schommelen. Vanuit ervaring krijgt de schommel echter vaak een andere bestemming (klimmen, als tol opwinden, etc.) dan waarvoor hij in eerste instantie bedoeld is. Dat is mijn inziens de kracht van een kindvriendelijk speeltoestel. Door het goed observeren en bevragen van kinderen komen we er achter dat de meeste activiteiten tot het domein spel behoren. Ze voldoen vaak aan de hierboven genoemde punten, maar misschien nog wel belangrijker is dat spel voor veel kinderen uitdagend is en dat door enkele eenvoudige aanpassingen uitdagend blijft. De volgende deelgebieden (zie pag. 9) worden als zeer geschikt geacht. Daarbij worden onder andere de aangegeven activiteiten genoemd.

Bijlage 3: concept ansichtkaarten

uitwisseling van activiteiten (databank en ansichtkaarten)

Natuurlijk is het van enorm belang dat alle landelijke, regionale, plaatselijke en buurtgerichte acties, die ervoor moeten zorgen dat kinderen de ruimte krijgen zich buitenspelend te ontwikkelen, gecontinueerd worden. Daarnaast moeten de beïnvloeders van de kinderen (onder andere de ouders/verzorgers, groepsleerkrachten en gymdocenten) hun kinderen blijven stimuleren zélf activiteiten te bedenken en te gaan spelen.

Als initiator kunnen zij beweging brengen in het actief buitenspelen. Maar natuurlijk is de wederzijdse beïnvloeding van kinderen onderling de belangrijkste drijfveer om buiten te gaan spelen. Het zou daarom een goed initiatief zijn om een databank met alle, door kinderen, bedachte activiteiten vorm te geven. Het plan van de Calo (Zwolle) is dan ook om dit binnen de methode Bewegen Samen Regelen een plek te geven. Via een interactieve manier hopen we dat ze elkaar gaan beïnvloeden. Een maandelijkse uitga-

Ansichtkaart stoepranden

ve van een ansichtkaart (zie bijlage 3) met 'dé activiteit van de maand' moet vervolgens als katalysator en beloning gaan fungeren. Daar waar afgelopen cursusjaar voornamelijk als pilot gold, zullen we (naar alle waarschijnlijkheid) in het cursusjaar 2008/2009 voor een verdere invulling zorgen. Natuurlijk zullen we samen met kinderen invulling proberen te geven aan dit vooralsnog onderontwikkelde terrein.

Jorg Radstake is docent aan de Hogeschool Windesheim afdeling Calo.

Met dank aan: Henriëtte de Kleuver, Robin Kooistra en Michel Verkade (projectgroep buitenspelen) bij het inhoud geven aan dit (vooralsnog) onderontwikkelde terrein (op activiteitsniveau) en hun onmisbare ondersteuning bij het verzorgen van een workshop op een tweetal studiedagen (Zwolle en Eindhoven).

deelgebied	Subgroep	voorbeeld activiteit
1) tikspelen	a. met de hand b. met een voorwerp (bal)	Slingertikkertje Lummelen met tik
2) verstoppelen	a. verstopte voorwerpen vinden b. verstopte kinderen vinden c. verstopte kinderen vinden én buutvrij halen	Tennisbal zoeken (jongste kinderen) 10 tellen in de rimboe Ballentrap/buskruit (oudere kinderen)
3) doelspelen	a. rollend b. werpend c. voetballend (schoppend)	'Stand in de mand en de bal is voor' Gooi 'm d'r in (basket) Uit de lucht scoren/ elven (doel)

Foto's: Jorg Radstake

Correspondentie:

jorg.radstake@windesheim.nl